

Tack till Michel Gasc, Iah Hansén och Janusz Krupa. Deras insatser gjorde det möjligt att visa den bandade intervjun för publik.

Sammandrag av intervju med Marguerite Abouet och Clément Oubrerie som ägde rum i form av videokonferens den 9 september 2010.

Jag, Gunnel, sitter i en inspelningsstudio på hotell Odin i centrala Göteborg. Vita väggar, vitt rektangulärt bord framför mig, tända lampor överallt. Eftersom jag har infunnit mig i god tid till intervjun får jag en bra stund sitta och stirra på mig själv på skärmen mitt emot. När det blir dags för intervjun att börja dyker en annan bild upp på skärmen, till vänster om den av mig. Jag ser hörnet av ett rum, ett bord med en stol på var sida. Det är alltså den inspelningsstudio i centrala Paris där paret MA och CO ska infinna sig. Utrymmet påminner om ett inre hörn i ett enkelt och sparsamt upplyst kafé, en sådan plats som väljs av två gäster som vill sitta i fred. Mina intervjuobjekt finner sig inte! Efter tjuugo minuter har de fortfarande inte kommit. Jag börjar gripas av panik. Ska jag tvingas punga ut med några tusenlappar till ingen nytta? Det är jag som ansvarar för att mina samtalspartners finner sig – i alla fall finns det ingen annan som ansvarar för det. Jag ringde ju till MA i går för att påminna henne. Så dyker den högra vertikala halvan av en för mig obekant dam upp på skärmen. Jag antar att hon är så kallad värdinna för inspelningen.

Damen:(med en hälsande, lätt bugning mot mig) – Can you hear?

G: - Yes, I can hear you.

Damen: - Two people are coming.

(Och så kommer de två! M A sätter sig längst in med påföljd att det man bäst urskiljer av henne är tänderna som lyser vitt mot den svarta huden när hon skrattar vilket hon gör ofta. CO sätter sig längst fram, lutar sig bakåt och lägger benen i kors. Eftersom han är vit syns han bättre än MA . Ibland splittras hans ansikte i små kolorerade bitar, som det gör på ansikten i teverutan när det är störningar på gång.

G: - Välkomna.

(M A och CO bockar och ler och tackar).

G: Hade ni problem med att komma hit – råkade ni ut för trafikstockningar?

(Jag säger så för att jag är lite sur över att paret inte passade tiden.)

CO: - Nej då, inte alls.

G: - Jag är så glad att jag får träffa er. På ett sätt tycker jag att jag redan känner er, eftersom jag har levt med er produkt AYA i ett och halvt år.

CO: - Så det är ni som är vår förläggare?

G: - Visst. Det är också jag som har översatt AYA del 1. (Här berättar jag lite om min översättar- och förlagsverksamhet som jag startade på äldre dagar.)

CO: - Har ni med er något exemplar av er översättning?

G: - Nej, det har jag inte. Har ni inte fått tre exemplar var av den?

(MA och CO skakar på huvudet.)

G: - Det var konstigt. Som det föreskrivs i mitt kontrakt med ert förlag Gallimard har jag skickat tolv exemplar av min översättning till dem. Det är meningen att ni ska ha tre ex var.

CO: - Det har vi inte fått.

G: - Då får ni kräva dem av Gallimard. (Jag undrar för mig själv vad Gallimard ska med tolv ex till.)

G: - Jag hoppas ni blir nöjda med resultatet. Jag tänker framför allt på er, Clément. I början av arbetet med tryckeriet här i Göteborg var ni mycket krävande och sträng vad gäller kvaliteten på bilderna(här ler jag för att mildra mitt ordval. Av Cléments leende förstår jag att han minns vår korrespondens om färgernas kvalitet och val av typsnitt.) Nog tycker jag att färgsättningen är lika bra i den svenska översättningen som i originalet.

(Eftersom detta replikskifte innebär en avvikelse från den plan för intervjun som jag har gjort upp, har jag tappat tråden och får plocka bland mina papper för att hitta min första fråga.)

G: - Den här intervjun hoppas jag kunna framföra vid en sammankomst inom Alliance française, en sammanslutning som jag antar att ni känner till. (Paret nickar.) Där intresserar man sig för det franska språkets ställning i världen, alltså också i Afrika. Därför blir min första fråga till er, Marguerite: när började ni tala franska, var det inom er familj eller först när ni började skolan?

MA: - Det var nog när jag låg i min mammas mage. När jag hade tagit mig ut därifrån var den första mening jag hörde: Madame, det blev en flicka!

G: - Så ni talade inget afrikanskt språk hemma?

MA: - Mina föräldrar tillhörde olika stammar och måste tala franska för att förstå varandra.

G: - Var deras respektive stamspråk så olika att de inte kunde förstå varandra om var och en talade sitt språk?

MA: - Det fanns olikheter i ordförrådet. Jag lärde mig åtminstone *lite* av min mammas stamspråk eftersom jag kom henne närmare än min pappa. Annars var mina föräldrar noga med att jag skulle tala korrekt franska.

G: - Och i skolan talades det inget annat språk än franska.

MA: - Visst.

G: - Ni kom till Frankrike när ni var tolv år. Det måste ha inneburit vad man kallar en kulturkrock. Om vi tar språket först – hade ni svårigheter att förstå eller göra er förstådd i Frankrike?

MA: - Det *lät* annorlunda när jag talade men jag hade inga svårigheter att förstå eller göra mig förstådd. Och jag blev snabbt bäst i klassen i rättstavning – till lärarens förvåning.

G: - Vad var det mer som gjorde intryck på er när ni kom till Frankrike?

MA: - Allt! I Elfenbenskusten respekterar man personer som läkare och lärare men franska elever kunde vara oartiga, rentav oförsämda mot sina lärare. En gång gick det så långt att pappan till en elev kom till skolan för att klå upp en lärare. Han tyckte att läraren hade behandlat hans son orättvist.

(Nu knackar det på dörren till ”min” studio. Jag ursäktar mig och går för att kolla. Paret ler åt detta avbrott på tio sekunder.)

G: (kommer tillbaka) - Det var ingenting.

MA: - I Elfenbenskusten reser sig en elev upp när han får frågan. Mina franska klasskamrater skrattade åt mig när jag gjorde så. Och i Elfenbenskusten är eleverna placerade i rangordning: den bäste i klassen sitter längst fram, de med sämst skolresultat sitter längst bak.

(Jag ler vid tanken på det otänkbara i att man föreslog en sådan placering i en svensk skolklass.)

G: - Vilka var skillnaderna på andra områden?

MA: - I Elfenbenskusten bodde jag i ett hus i marknivå – det fanns en gård där jag varje dag träffade grannarna och deras barn. I Frankrike bodde jag på femte planer i ett hyreshus och man kände inte grannarna. Under veckosluten längtade jag efter skolan för då fick jag någon att prata med. Och när man inte klarade av skolarbetet så bra så blev man inte utskälld av läraren utan man skickades till skolpsykologen för ett samtal.

G: - AYA har blivit en stor succé. Inte bara i Frankrike och Europa utan längre bort – den har ju blivit översatt till japanska och koreanska till exempel. Vad tror ni framgången beror på?

CO: - Boken kom att fylla ut ett tomrum. Vi skrev och tecknade om det dagliga livet, om det som är gemensamt för alla unga, om de så lever i Frankrike eller Japan eller Sverige...

G: - Tänkte ni aldrig på att skriva er berättelse som en *roman*, illustrerad förstås?

MA: - Det blev snabbt naturligt för oss att berätta i form av en tecknad serie.

G: - Ja, man ser att ni har arbetat nära varandra. Varje replik svarar exakt mot bilden i rutan. Och ni, Clément är bra på att framställa kroppsspråket, man ser på den stackars Moussa till exempel, om han är rädd eller förtjust eller undrande. Och boken sprakar av färger. En vän till mig som såg boken ligga framme bläddrade lite i den och utbrast: Vilka fantastiska färger! Titta bara på natthimlen med alla stjärnor!

CO: - Tack.

G: - Jag skulle gärna vilja veta om AYA genast blev antagen av ett förlag eller om ni vandrade runt till olika förlag med AYA i en portfölj eller plastpåse. (Här berättar jag om mina egna fruktlösa försök att få manus antagna av något förlag i Sverige).

CO: - Vi hade ett sammanträffande med en person i ledningen av förlaget Gallimard. Syftet var att be om råd, vi frågade om de kunde rekommendera något förlag som kunde tänkas vilja ge ut boken. Kort därefter hörde Gallimard själva av sig till oss. Deras planer på att starta en speciell sektion för ungdomslitteratur hade tagit form och därför ville de gärna ge ut AYA.

G: - Hur har AYA tagits emot i Elfenbenskusten?

MA: - Där är man stolt! Tänka sig en ivorianska som vinner första pris vid festivalen för tecknade serier i Angoulême!

(Nu har jag tappat tråden igen – jag skulle helst vilja prata med dem lite hit och dit som om vi satt på ett kafé men det går ju inte – detta ska vara en formell intervju. Jag frågar om de har något samtalsämne att ta upp. De ler vänligt åt min förvirring.)

G: - Ah...nu kom jag på något. Ett problem som jag har haft under arbetet med översättningen är de så kallade *ivoirismerna*, alltså uttryck typiska för den franska som talas i Elfenbenskusten. Den mest frekventa ivoirismen är användningen av *même* i förstärkande syfte, till exempel *C'est qui même?* (Vem är det?). I Frankrike nöjer man sig med *C'est qui?*

CO: - Hur löste ni det problemet?

G: - Tja...hur gjorde jag...jag fick behandla varje fall för sig, översätta så att innebörden blev den rätta men tillägga något som gjorde uttrycket inte helt korrekt ur grammatisk synpunkt...Men innan jag bestämde mig för att göra så sökte jag andra utvägar...I Sverige lever många invandrare, andelen invandrare är hög i förhållande till befolkningens storlek. Invandrarna utvecklar det svenska språket i nya riktningar och denna *nya svenska* har blivit föremål för språkforskarnas intresse – det finns till och med lexikon svenska – invandrarsvenska. Jag bläddrade lite i sådana ordböcker men insåg att lösningen för mig fanns inte där.

(Paret nickar instämmande.)

CO: - Felet är att svenskarna aldrig har haft kolonier.

(Jag instämmer och vi ler alla tre.)

G: - Finns det fler författare av tecknade serieböcker i Afrika eller är ni unika?

MA: - Unika är vi väl inte men afrikanska serietecknare har hittills mest behandlat speciella teman i sina böcker, till exempel emigrationen till Europa, kriget i Rwanda, berättelser där det händer mycket, där det finns dramatik. Det nya med AYA är att vi berättar om vardagen.

G: - Ni har skapat en organisation som ni kallar *Livres pour tous* (Böcker för alla). Vad är syftet med den och hur fungerar den?

MA: - Syftet är att stimulera ungdomar till att läsa, visa dem att läsning kan vara ett nöje, inte något som man påtvingas som fallet är i afrikanska skolor. Så här går det till: jag vänder mig till fullmäktige i en viss stadsdel för att få disponera en lokal som passar till bibliotek. Jag samarbetar med förlag i Frankrike för att få köpa in böcker till förmånliga priser. I ett sådant kvartersbibliotek tjänstgör en bibliotekarie och en så kallad *animateur*, alltså en person som kan tipsa ungdomarna om böcker, diskutera böckerna med dem.

G: Var finns det sådana bibliotek?

MA: - Hittills finns det ett par i Abidjan och vi planerar att starta nya i Senegal, Mali och Burkina Faso.

G: - Här hoppar jag från det ena ämnet till det andra...Ni sa att AYA togs emot med entusiasm i Elfenbenskusten men reagerade inte folk mot att ni inte framställer i ivorianerna i gynnsam dager. Föräldrar klår upp sina barn, det är inte bara en liten örfil eller smisk på stjärten – Moussas far slår honom så att han inte kan gå utan kryper fram. En god vän till mig, en kvinna i min ålder sa när hon hade läst boken att den kan bli nyttig läsning för svenska ungdomar eftersom de får se hur tonåringar i andra länder kan behandlas – bokens ungdomar får mycket stryk och Bintous far stänger in henne.

MA: - Men anledningen till det är att pappan vill skydda henne...

G (medveten om att intervjun blir allt rörigare) Jag bodde i Abidjan under åttiotalet när man i Sverige röstade igenom den lag som förbjuder föräldrar att aga sina barn. Lagen uppmärksammades i ivoriansk teve och man tyckte den var skrottretande. *Hur ska man kunna fostra sina barn om man inte får aga dem* var reaktionen. (Här ler MA och CO, de rentav fnissar.)

MA: - Jag ger min lille son lite smisk ibland...

G:- (plockar upp den samtalstråden) Så ni har en son...

CO:(faller G i talet) - I alla länder agar föräldrar sina barn.

MA: - Inte långt från där jag bodde utanför Paris kallades en man från Mali till polisen för att han hade agat sin fjortonårige son kraftigt. Polisen påpekade för mannen att det var förbjudet att slå sina barn. Då sa mannen från Mali: Men så ta honom då, jag ger honom till er...

G(undrar om jag har hört rätt) – Vad sa mannen?

MA: - Men så ta honom med er så får ni uppfostra honom...

G(finner ingen naturlig samtalstråd utan går över till något annat): - Era böcker utgör ett socialt dokument, man får lära sig mycket om förhållandena i Elfenbenskusten, till exempel förekomsten av så kallade änglamakerskor, kvinnor som utför aborter i skjul på salutorget .

MA och CO:- Ja, det har varit vårt syfte att visa sociala förhållanden och det märks också i följande böcker i serien, vi tar till exempel upp temat homosexualitet, i en annan del tar vi upp temat barn födda utom äktenskapet, i ännu en del arrangerade äktenskap, sådana som påtvingas de unga. Våra böcker har ett socialt budskap.

G: - Har Aya någon motsvarighet i verkligheten?

MA: - Knappast, hon har drag av olika verkliga personer som jag har satt ihop till en ny person.

G: - Och hon är inte ett porträtt av författaren?

MA: (skrattar): - Absolut inte! Jag var inte alls så där präktig. I en senare bok får Ayas lillasyster Akissi större plats, *hon* liknar mig.

G: - Jag vet att ni håller på att spela in en film som bygger på berättelsen om Aya.

CP: - Det stämmer. En animerad film som bygger på de två första delarna av serien.

G: - Så den är helt animerad, inga skådespelare annat än för talet?

CO: - Just det. Filmen tillför berättelsen två dimensioner: först talet, man får höra hur det låter när personerna pratar och så musiken...Den kan vara sorgsen men också mycket rytmisk, stimulera till dans...

G: - Och när beräknar ni att filmen blir färdig?

CO: - 22 december i år.

G: - Jag hoppas verkligen att den kommer att visas i Sverige.

(Paret nickar instämmande. Under de sista cirka sju minuterna säger jag *tack så mycket* och *adjö* ett par gånger men varje gång kommer jag på något mer att fråga MA och CO om. Till slut blir vårt tack och adjö definitivt.)